

Dariusz Pożaroszcyk

Federalny Urząd Ochrony Konstytucji – zadania i charakterystyka zwalczanych zagrożeń¹

Federalny Urząd Ochrony Konstytucji (Bundesamt für Verfassungsschutz – BfV) jest największą służbą specjalną Republiki Federalnej Niemiec². Służba ta ma swoją siedzibę w Kolonii oraz oddział w Berlinie. Oprócz BfV, który posiada kompetencje ogólnokrajowe, w Niemczech funkcjonują także Krajowe Urzędy Ochrony Konstytucji (Landesbehörden für Verfassungsschutz – LfV), działające na poziomie landów. W związku z federalnym ustrojem państwa niemieckiego³, LfV nie są podporządkowane organizacyjnie ani kompetencyjnie BfV⁴.

Federalny Urząd Ochrony Konstytucji został utworzony 7 listopada 1950 r.⁵ na podstawie ustawy Bundesverfassungsschutzgesetz (BVerfSchG)⁶. Aż do początku lat 90. XX wieku, w związku z podziałem Niemiec, BfV działało legalnie jedynie na terenie Republiki Federalnej Niemiec – RFN (Bundesrepublik Deutschland – BRD)⁷. Odpowiednikiem BfV w dziedzinie kontrwywiadu i bezpieczeństwa wewnętrznego na obszarze Niemieckiej Republiki Demokratycznej – NRD (Deutsche Demokratische Republik – DDR) było utworzone w lutym 1950 r. Ministerstwo Bezpieczeństwa Państwowego Niemieckiej Republiki Demokratycznej (Ministerium für Staatssicherheit – MfS), znane jako Stasi⁸. Do 1955 r. BfV wykonywało powierzone mu zadania pod kontrolą Sił Sojuszniczych, a jego podstawowa działalność była wymierzona w wywiady państw komunistycznych. Upadek reżimu hitlerowskiego i istnienie do 1949 r.

¹ Opisane w artykule zadania i podstawowe zagrożenia zwalczane przez BfV zostały zaczerpnięte z oficjalnej strony Federalnego Urzędu Ochrony Konstytucji, <http://www.verfassungsschutz.de/de/arbeitsfelder> [dostęp: 30 III 2013].

² Oprócz Federalnego Urzędu Ochrony Konstytucji niemieckimi służbami specjalnymi są Federalna Służba Wywiadowcza (Bundesnachrichtendienst – BND), wywiad cywilny i Służba Ochrony Sił Zbrojnych (Amt für den Militärischen Abschirmdienst – MAD), pełniąca funkcję kontrwywiadu wojskowego. Zob. J. Gawryszewski, *Służby specjalne w Republice Federalnej Niemiec*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2012, nr 6, s. 11–22.

³ Więcej o systemie federalnym panującym w Niemczech zob. w: A. Schneider, *Staatsbürger-, Gesetzes- und Berufskunde für Fachberufe im Gesundheitswesen*, Berlin 2003, Springer, s. 30–32; *Föderalismus in Deutschland*, K. Detterbeck, K. Renzsch, W. Schieren (red.), München 2010, Oldenbourg.

⁴ Zob. § 5 *Bundesverfassungsschutzgesetz vom 20. Dezember 1990 (BGBl. I S. 2954, 2970)*, *das zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 20. August 2012 (BGBl. I S. 1798) geändert worden ist*, określony jako Abgrenzung der Zuständigkeiten der Verfassungsschutzbehörden, tj. paragraf formułujący rozdzielenie kompetencji między Federalny Urząd Ochrony Konstytucji a Krajowe Urzędy Ochrony Konstytucji.

⁵ Dwie pozostałe niemieckie służby specjalne powstały w roku 1956.

⁶ Ustawa została uchwalona 27 września 1950 r.

⁷ W Polsce Republika Federalna Niemiec do układu PRL–RFN z 7 grudnia 1970 r. była określana jako Niemiecka Republika Federalna (NRF).

⁸ W tym miejscu należy zauważyć, że Stasi będące w dużej mierze kalką KGB posiadało znacznie szerszy zakres działania niż BfV. W ramach Stasi funkcjonowały, nieobecne w strukturze BfV, Główny Zarząd Wywiadu (Hauptverwaltung Aufklärung) oraz IX Główny Wydział (Hauptabteilung IX – HA IX) mający uprawnienia dochodzeniowo-śledcze.

okupacyjnych stref alianckich na terenie zachodnich landów miało istotny wpływ na określenie kompetencji powstałej pięć lat po zakończeniu II wojny światowej BfV.

Po proklamowaniu w 1949 r. utworzenia dwóch państw niemieckich – RFN i NRD – przedstawiciele państw zachodnich zaczęli dostrzegać potrzebę odtworzenia niemieckich służb specjalnych na terytorium, które dotychczas znajdowało się pod ich wpływami. Równocześnie jednak – mimo świadomości zagrożeń, jakie niesło za sobą sąsiedztwo NRD, sojusznika ZSRR – obawiali się utworzenia organu, którego szeroki zakres kompetencji mógłby stać się zagrożeniem dla nowych, demokratycznych i liberalnych wartości stanowiących podstawy RFN⁹. Wynikiem tych sprzecznych dążeń jest paragraf 2 ustawy BVerfSchG, w którym wyrażono zakaz, tzw. Trennungsgebot (w rozwiniętej postaci określane jako Trennungsgebot zwischen Nachrichtendiensten und Polizei)¹⁰. Jest on obecnie uznawany za podstawową zasadę niemieckiego systemu bezpieczeństwa i zakłada pozbawienie służb specjalnych uprawnień policyjnych, przy pozostawieniu im roli czysto informacyjnej¹¹. Trennungsgebot jest traktowany jako reakcja na nadużycia i zbrodnie hitlerowskiej Geheime Staatspolizei¹². Uczynienie z BfV służby specjalnej o charakterze czysto informacyjnym było także nawiązaniem do rozwiązań funkcjonujących w Republice Weimarskiej, w której ówczesny odpowiednik BfV, tj. działający w latach 1920–1929 Reichskommissar für Überwachung der öffentlichen Ordnung (Komisarz Rzeszy do spraw kontroli porządku publicznego), również nie miał uprawnień procesowych. Ponadto nieprzyznanie BfV uprawnień policyjnych wyraźnie odróżniało tę służbę od enerdownskiej Stasi¹³.

Konsekwencją zakazu wynikającego z § 2 wyżej wymienionej ustawy jest redakcja § 3 ustawy, w którym wymieniono zadania BfV. Zgodnie z tym przepisem BfV jest organem właściwym w zakresie zbierania informacji, szczególnie wiadomości i przekazów o osobach, które podejmują działania skierowane przeciwko demokratycznemu porządkowi, bytowi i bezpieczeństwu zarówno całego kraju (przez który należy rozumieć państwo niemieckie jako całość), jak i poszczególnych landów. Służba zbiera także informacje o osobach zmierzających do bezprawnego utrudniania funkcjonowania konstytucyjnych organów Niemiec oraz osobach, których celem są członkowie tych organów. BfV zdobywa również dane na temat działalności obcych sił oraz o ruchach

⁹ Wyrazem tych sprzecznych odczuć był tak zwany „Polizeibrief”, pismo aliantów zachodnich do Parlamentarische Rat (zgromadzenia konstytucyjnego ówczesnych Niemiec Zachodnich) z 14 kwietnia 1948 r. Pismo to jest uważane za „miejsce” narodzin tzw. Trennungsgebot.

¹⁰ J. Singer, *Das Trennungsgebot – Teil I: Politisches Schlagwort oder verfassungsrechtliche Vorgabe?*, „Die Kriminalpolizei“ 2006, nr 3, s. 85–86; D. Kugelman, *Polizei und Ordnungsrecht*, Berlin 2011, Springer, s. 52.

¹¹ Zasada ta powoduje, że zakres uprawnień BfV jest wyraźnie węższy od kompetencji jego polskiego odpowiednika, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, który oprócz realizacji zadań informacyjnych ma także uprawnienia dochodzeniowo-śledcze. Ostatnio z powodu wzrostu przestępczości, zwłaszcza przestępczości o charakterze terrorystycznym i zorganizowanym, dochodzi do intensywnego rozwoju prawa karnego. Ewolucja niemieckiego systemu ścigania karnego prowadzi do coraz wyraźniejszego zacierania się różnic między służbami policyjnymi a specjalnymi. Zob. H.H. Kühne, *Eine systematische Darstellung des deutschen und europäischen Strafverfahrensrecht*, Heidelberg 2011, s. 245; V. Krey, *Kriminalitätsbekämpfung um jeden Preis Innere Sicherheit durch kontinuierliche Ausweitung des Bereichs verdeckter Ermittlungen*, „Rechtspolitisches Forum“ 2003, nr 9, s. 25–26.

¹² W 1946 r. Gestapo zostało uznane przez Międzynarodowy Trybunał Wojskowy w Norymberdze za organizację przestępczą, winną ludobójstwa i zbrodni wojennych. Zob. więcej J. Delarue, *The Gestapo: A History of Horror*, Mervyn Savill (tłum.), New York 2008.

¹³ Wydziałem śledczym Stasi był Hauptabteilung IX (HA IX). Zob. K. Mackrakis, *East German Foreign Intelligence: Myth, Reality and Controversy*, New York 2009, s. 1–20.

i ugrupowaniach, które planują posłużyć się przemocą w celu zmiany konstytucyjnego porządku, a także zagrażają międzynarodowej pozycji Niemiec. W kręgu zainteresowania urzędu znajdują się również dążenia skierowane przeciwko ideom i postanowieniom traktatów międzynarodowych, dotyczących zwłaszcza pokojowego współistnienia narodów. Dodatkowym zadaniem BfV jest sprawdzanie osób, którym ze względu na interes publiczny zostaną powierzone obowiązki, z którymi jest związany dostęp do tajemnicy państwowej. Do kompetencji urzędu należy również ochrona bezpieczeństwa przemysłowego. Działania z tym związane są ukierunkowane na przeciwdziałanie sabotażowi gospodarczemu. Federalny Urząd Ochrony Konstytucji podejmuje ponadto działania mające na celu ograniczenie proliferacji broni masowego rażenia.

Kluczowym słowem użytym w § 3 ustawy jest termin „Bestrebungen”, który należy przetłumaczyć jako „dążenia”. Używając tego określenia, ustawodawca niemiecki wskazuje, że BfV nie jest uprawniony do podejmowania działań przeciwko osobom wyrażającym własne, nawet niepopularne poglądy. Reakcji BfV nie może uruchomić niechęć danego obywatela do wartości wyrażonych w niemieckiej ustawie zasadniczej. Podstawą podjęcia określonych kroków przez BfV mogą być dopiero rzeczywiste i realne działania sprzeczne z porządkiem prawnym¹⁴.

W ramach normatywnie wyznaczonych przez § 3 ustawy zadań i celów, praktyka największej niemieckiej służby specjalnej jest kształtowana przez obiektywne warunki społeczne, gospodarcze i historyczne¹⁵. Wymienione uwarunkowania powodują, że w obszarze prawnie określonych kierunków zainteresowania działania BfV są wymierzone w konkretne zjawiska, odznaczające się szczególnym niebezpieczeństwem dla państwa niemieckiego. Zagroženiami tymi są ekstremizm lewicowy i prawicowy, ruchy narodowowyzwoleńcze skupiające środowiska imigrantów, ruch islamistyczny i towarzyszący mu terroryzm islamski, działalność obcych wywiadów, szczególnie rosyjskiego i chińskiego, a także organizacja scjentologiczna¹⁶.

Ukierunkowany na realizację utopijnych koncepcji marksistowskich, trockistowskich i maoistowskich oraz innych rozmaitych idei anarchistycznych ruch lewacki ma w Niemczech długą i krwawą tradycję¹⁷, stanowiąc realne zagrożenie dla wartości demokratyczno-liberalnych. Z danych prezentowanych przez BfV wynika, że w 2010 r. na terenie państwa niemieckiego doszło do 944 aktów przemocy popełnionych przez członków różnych organizacji lewicowych (w 2009 r. takich przypadków zanotowano

¹⁴ *Islamismus aus der Perspektive des Verfassungsschutzes*, Köln 2008, Bundesamt für Verfassungsschutz, s. 5.

¹⁵ W literaturze politologicznej poświęconej zagadnieniom bezpieczeństwa pisze się o otoczeniu służb, przez które rozumie się wszystkie czynniki wpływające na działania służby. Zob. J. Gryz, *Teoretyczne aspekty funkcjonowania służb specjalnych RP*, „Studia i Materiały” 2012, nr 1, s. 90. Autor wyróżnia otoczenie: prawne, programowania strategicznego, ekonomiczne, technologiczne, kulturowe, polityczne. Wydaje się, że do powyższego katalogu można dodać także otoczenie społeczne.

¹⁶ Zob. strona internetowa Bundesamt für Verfassungsschutz, <http://www.verfassungsschutz.de>. [dostęp 10 X 2012].

¹⁷ Najbardziej znaną terrorystyczną organizacją lewicową w Niemczech była tak zwana Frakcja Czerwonej Armii (Rote Armee Fraktion – RAF) działająca z różnym nasileniem od lat 60. XX wieku aż do początku lat 90. XX wieku. Członkowie tej przestępczej organizacji byli odpowiedzialni za co najmniej 34 zabójstwa, głównie policjantów i amerykańskich żołnierzy. Od lat 70. grupa ta współpracowała także z palestyńskimi terrorystami z ugrupowania Fatah. Zob. więcej S. Schweizer, *Rote Armee Fraktion-Ideologie und Strategie im Wandel*, Bremen Europ. Hochsch; S. Colvin, *Ulrike Meinhof and West German Terrorism: Language, Violence, and Identity*, New York 2009, Rochester. O porwaniach dokonywanych przez członków RAF piszą również J. Kaczmarek i M. Kierszka w: J. Kaczmarek, M. Kierszka, *Porwania dla okupu*, Warszawa 2008, ABC, s. 22–23.

1115). Dla wielu przedstawicieli ruchów lewackich stosowanie agresji fizycznej to jedyny środek umożliwiający przekształcenie społeczeństwa oraz przerwanie rzekomej opresji i wyzysku właściwych dla systemu kapitalistycznego¹⁸. Do najniebezpieczniejszych niemieckich organizacji lewackich, zalicza się obecnie: Deutsche Kommunistische Partei (DKP); Kommunistische Partei Deutschlands (KPD), Marxistisch-Leninistische Partei Deutschlands (MLPD), Rote Hilfe e.V. (RH), Antifaschistischen Aktion (AA), organizację pod nazwą Die Linke oraz ruch trockistowski, którego głównym przedstawicielem jest ugrupowanie o nazwie marx21¹⁹. Łączna liczba osób zrzeszonych w około 115 niemieckich, skrajnie lewicowych, organizacjach przekracza 32 tys., z czego ponad jedna piąta należy do organizacji, które stosują i propagują przemoc²⁰. Przytoczone liczby, obrazujące skalę lewackiego ekstremizmu, wyjaśniają fakt, dlaczego motywowane ideologią komunistyczną i anarchistyczną czyny przestępne są od wielu lat fenomenem kryminologicznym w Niemczech. Okoliczność ta wymusza na BfV poddanie ruchów lewackich stałej obserwacji i infiltracji.

W kontekście zagrożeń politycznemu pluralizmowi, demokracji i rządowi prawa charakter zbliżony do organizacji lewicowych ma, znajdujący się na ideologicznie przeciwnym biegunie, ekstremizm prawicowy. Pojęcie „skrajna (radykałna) prawica” jest przykładem terminu zbiorczego, obejmującego wiele zróżnicowanych ruchów i prądów, takich jak: ugrupowania faszystowskie, nazistowskie i antysemickie²¹. Prawicowy ekstremizm zabarwiony ideologią o wyższości rasy aryjskiej jest ruchem immanentnie sprzecznym z wyrażoną w artykule 3 niemieckiej Ustawy Zasadniczej ideą równości wszystkich obywateli²². Środowisko prawicowych ekstremistów w Niemczech nie tworzy skonsolidowanego ruchu skupionego wokół jednej organizacji. Federalny Urząd Ochrony Konstytucji szacuje, że na terenie państwa działa około 200 organizacji neofaszystowskich²³ grupujących blisko 26 tys. członków. Liczba aktów przemocy popełnionych z motywów neofaszystowskich w ostatnich latach wynosi blisko 800²⁴. Oprócz niewiel-

¹⁸ R. Karapin, *Protest Politics in Germany: Movements on the Left and Right Since The 1960s*, London 2007, The Pennsylvania State University, s. 23–24.

¹⁹ *Faltblatt „Feinde der Demokratie – Linksextremisten“*, Potsdam 2010, Ministerium des Innern des Landes Brandenburg Stand, s. 21; U. Backes, P. Moreau, *Communist and Post-Communist Parties in Europe*, Göttingen 2008, Vandenhoeck & Ruprecht, s. 74–82.

²⁰ Strona internetowa BfV, zakładka Linksextremismus, http://www.verfassungsschutz.de/de/arbeitsfelder/af_linksextremismus [dostęp 10 X 2012].

²¹ O różnicach i podobieństwach między poszczególnymi odłamami ekstremizmu prawicowego zob. U. Backes, „*Rechtsextremismus*” *Konzeptionen und Kontroversen*, w: *Rechtsextreme Ideologien in Geschichte und Gegenwart*, U. Backes (red.), Köln, Weimar 2003, s. 16–52.

²² C. Dressler, *Die Wehrhafte Demokratie und der Rechtsextremismus: Wie sich der Staat gegen seine Verfassungsfeinde wehrt*, Hamburg 2012, s. 4.

²³ W 2010 r. było ich 219, w 2009 r. natomiast 195, zob. <http://www.verfassungsschutz.de> [dostęp: 10 X 2012].

²⁴ W 2009 r. odnotowano 891 takich czynów, w 2010 r. natomiast 762. Zob. <http://www.verfassungsschutz.de> [dostęp 10 X 2012]. Na przełomie 2011 i 2012 r. opinią publiczną w Niemczech wstrząsnęła sprawa skrajnie prawicowej organizacji o nazwie Narodowosocjalistyczne Podziemie (Nationalsozialistischer Untergrund – NSU). Organizacja działała w Niemczech w latach 1998–2011. W tym okresie jej członkowie popełnili prawdopodobnie co najmniej dziesięć morderstw, a także dopuścili się wielu innych aktów terroru i przemocy. Ich ofiarami byli głównie imigranci z Turcji. Członkowie grupy są odpowiedzialni także za zabójstwo w 2007 r. policjantki Michèle Kiesewetter. Fakt, iż BfV od wielu lat posiadał informatorów w otoczeniu NSU, a mimo to nie potrafił przerwać działania tej organizacji, doprowadził w lipcu 2012 r. do odejścia ze stanowiska Dyrektora BfV Heinza Fromma, zob. *Nach Pannen bei NSU-Ermittlungen Verfassungsschutzpräsident Fromm tritt zurück* [online], [Süddeutsche.de](http://www.sueddeutsche.de) z 2 lipca 2012,

kich ugrupowań działających na pograniczu systemu społecznego, a często poza nim, do 2011 r. ze skrajną prawicą związane były dwie ogólnoniemieckie partie polityczne: założona 28 listopada 1964 r. w Hanowerze Nationaldemokratische Partei Deutschlands (NPD) i, nieco mniejsza, utworzona w 1971 r. jako związek, a w 1987 r. przekształcona w partię, Deutsche Volksunion (DVU). Od 1 stycznia 2011 r. wymienione partie połączyły się, tworząc Nationaldemokratische Partei Deutschlands – Die Volksunion.

Kolejnym zagrożeniem, z jakim muszą się zmagać niemieckie służby specjalne, są różnego rodzaju zagraniczne organizacje ekstremistyczne. Sytuacja gospodarcza państwa niemieckiego jest powodem napływu co roku ogromnej liczby obcokrajowców²⁵. Obecnie w Niemczech żyje około 7,5 mln imigrantów, co stanowi 8,8 proc. całej populacji²⁶. Większość cudzoziemców osiedlających się w Niemczech poszukuje miejsca dającego szansę na dostatnie i spokojne życie. Istnieje jednak liczna grupa przybyszów, która nie zrywa kontaktów z różnymi organizacjami czynnie działającymi w państwach ich pochodzenia. Ludzie ci wykorzystują Niemcy jako bazę służącą do zaopatrzenia i przygotowania akcji przeprowadzanych przez ugrupowania, z którymi są związani. Według szacunków BfV około 26,5 tys. imigrantów jest powiązanych z zagranicznymi organizacjami ekstremistycznymi i terrorystycznymi. Jedną z groźniejszych organizacji terrorystycznych posiadających silne wsparcie wśród napływowej ludności niemieckiej jest założona 27 listopada 1978 r. Partia Pracujących Kurdystanu (PPK), znana także jako KADEK lub Kongra-Gel. Celem tego lewicowego ugrupowania jest utworzenie niepodległego państwa kurdyjskiego. Od wielu lat prowadzi ono regularną wojnę o charakterze partyzanckim z państwem tureckim. Organizacja ta jest również zamieszana w handel narkotykami i przemysł broni. Stosowane przez PPK metody spowodowały, iż jest ona uznawana przez wiele krajów oraz Unię Europejską za ugrupowanie terrorystyczne²⁷. W Niemczech od 26 listopada 1993 r. działalność PPK jest zabroniona²⁸.

Na terenie Niemiec działają także ekstremistyczne organizacje tureckie, w tym także wyrażające ideologię lewicową. Aktywność tych grup jest wymierzona przeciwko legalnym władzom państwa tureckiego, a także Unii Europejskiej oraz polityce migracyjnej Niemiec. Największymi nielegalnymi organizacjami tureckimi są, uznawane przez UE i rząd turecki za organizacje terrorystyczne, Revolutionären Volksbefreiungspartei-Front (DHKP-C) oraz powiązana z nim Anatolische Föderation. Federalny Urząd Ochrony Konstytucji zwraca także uwagę, że wśród mniejszości tureckiej silne wpływy mają ugrupowania nacjonalistyczne.

<http://www.sueddeutsche.de/politik/nach-pannen-bei-nsu-ermittlungen-verfassungsschutzpraesident-fromm-tritt-zurueck-1.1399028> [dostęp: 10 X 2012].

²⁵ Zob. przykładowe dane umieszczone na stronie internetowej <http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de>. [dostęp: 10 X 2012].

²⁶ <http://www.verfassungsschutz.de/>. [dostęp: 10 X 2012]. Z kolei R. Geißler podaje, że w Niemczech na początku 2005 r. żyło 6,7 mln cudzoziemców, co stanowiło 8,1 proc. całej populacji. Zob. R. Geißler, *Die Sozialstruktur Deutschlands: Zur gesellschaftlichen Entwicklung mit einer Bilanz zur Vereinigung. Mit einem Beitrag von Thomas Meyer*, Wiesbaden 2010, VS Verlag für Sozialwissenschaften, s. 231.

²⁷ Na marginesie warto dodać, że najbardziej znany lider PPK Abdullah Öcalan został pojmany w 1999 r. w Kenii w wyniku wspólnej akcji CIA, Milli İstihbarat Teşkilatı (Narodowej Służby Wywiadowczej – wywiadu tureckiego) i Mossadu.

²⁸ Powodem zakazania PPK działalności były akty przemocy wymierzone w mieszkającą w Niemczech mniejszość turecką, których dopuszczali się jej członkowie. Były to groźby, pobicia, podpalenia, a nawet zabójstwa. Więcej o działalności PPK w Niemczech zob. T. Schwarz, *Bedrohung, Gastrecht, Integrationspflicht: Differenzkonstruktionen im deutschen Ausweisungsdiskurs*, Bielefeld 2010, s. 131–135.

Mniejszościami etnicznymi, które również poddane są zwiększonej czujności niemieckich służb, są diaspora irańska oraz mniejszości azjatyckie powiązane z działającymi w Azji licznymi ruchami separatystycznymi. Jako organizację szczególnie niebezpieczną BfV wymienia powstałe w 1976 r. ugrupowanie Tygrysów Wyzwolenia Tamińskiego Ilamu (LTTE). Jest to organizacja wojskowa o charakterze partyzanckim, żądająca utworzenia w północnej części Sri Lanki niepodległego tamińskiego państwa Ilamu. W maju 2009 r. organizacja poniosła ogromną klęskę i teoretycznie 17 maja ogłosiła zawieszenie broni. Biorąc jednak pod uwagę, iż podłoże konfliktu tamińsko – syngaleskiego nie wygasło, a wręcz przeciwnie²⁹ – nasila się, BfV uznaje, że LTTE przechodzi obecnie fazę głębokiej reorganizacji i prawdopodobnie szykuje się do podjęcia nowych działań. W Niemczech osoby powiązane z LTTE dążą do zdobycia środków finansowych, przy czym często wykorzystują nielegalne metody, m.in. handel narkotykami.

Nie lekceważąc zagrożeń wiążących się opisanymi ruchami wywrotowymi, należy uznać, że obecnie w Niemczech oraz w całym zachodnim świecie, największe zagrożenie dla wolności, demokracji i humanizmu stanowi islamizm³⁰ oraz towarzyszący mu, naznaczony ideologią dżihadu, terroryzm. Dane podawane przez BfV wskazują, iż w Niemczech przebywa od 3,8 do 4,3 mln muzułmanów. Z tej grupy, według wskazań z 2010 r., 37 470 było członkami 29 organizacji islamistycznych działających wówczas w Niemczech. Należy podkreślić, że zdecydowana większość niemieckiej społeczności muzułmańskiej nie jest zaangażowana w działalność, która zagraża bezpieczeństwu wewnętrznemu. Równocześnie jednak liczebność diaspory muzułmańskiej powoduje, że jest ona mocno zróżnicowana. Fakt ten wpływa z kolei na niejednorodność organizacji islamskich działających w Niemczech. Na jednym krańcu znajdują się ugrupowania promujące religię islamską przez prowadzenie działalności kulturalnej i edukacyjnej³¹, na drugim zaś sytuują się ruchy otwarcie wzywające do przemocy i gloryfikujące akty terroru. Również i to ostatnie środowisko nie jest jednorodne i obejmuje zarówno większe organizacje utrzymujące kontakty z ugrupowaniami terrorystycznymi z zagranicy oraz małe wyizolowane grupy fanatyków, jak i osoby działające pojedynczo³². Do organizacji terrorystycznych działających na terenie Niemiec niemieckie służby specjalne zaliczają przede wszystkim Al-Kaidę

²⁹ Zob. informacje dotyczące zbrodni wojennych popełnionych w czasie wojny domowej na Sri Lance dostępne na stronie http://en.wikipedia.org/wiki/Alleged_war_crimes_during_the_Sri_Lankan_Civil_War [dostęp: 10 X 2012].

³⁰ Islamizm jest odłamem (odmianą) fundamentalizmu islamskiego. W perspektywie islamizmu islam jest nie tylko religią, ale i doktryną polityczną. Zob. J. Esposito, *Political Islam: Beyond the Green Menace* [online], <http://islam.uga.edu/espo.html>. [dostęp: 10 X 2012]. W nauce podkreśla się, że termin „islamizm” jest pojęciem kontrowersyjnym i niejednorodnym.

³¹ Największym ugrupowaniem o tym charakterze jest Islamische Gemeinschaft Millî Görüş e.V. (IGMG). Zob. W. Schiffauer: *Die Islamische Gemeinschaft Millî Görüş*. Centrum voor Islam in Europa (Universiteit Gent), Gent ohne Datum, <http://www.flw.ugent.be/cie/CIE2/schiffauer1.htm> [dostęp: 10 X 2012]. Mimo pokojowego nastawienia, ideologia Millî Görüş powoduje, że BfV uznaje tę organizację za antydemokratyczną i odrzucającą wartości kultury zachodniej. Zob. *Verfassungsschutzbericht 2009*, Berlin 2009, Bundesamt für Verfassungsschutz, s. 265. Inne organizacje promujące islam, i islamizm na terenie Niemiec, to Islamische Gemeinschaft in Deutschland e.V., która jest związana z Bractwem Muzułmańskim, a także umiejscowione w wielu niemieckich miastach ośrodki funkcjonujące pod nazwą Islamischen Zentren.

³² http://www.verfassungsschutz.de/de/arbeitsfelder/af_islamismus/zahlen_und_fakten_islamismus/ [dostęp: 10 X 2012].

(Die Basis)³³ oraz powiązane z nią, mające charakter jej terytorialnych odłamów, ruchy takie, jak Al-Qaida im Irak, Islamischer Staat Irak³⁴, Al-Qaida im islamischen Maghreb (AQM)³⁵ oraz Al-Qaida auf der Arabischen Halbinsel (AQAH)³⁶. Organizacje o charakterze terytorialnym nie podejmują bezpośrednich akcji na terenie Niemiec, kraj ten natomiast, podobnie jak wiele innych ugrupowań terrorystycznych i przestępczych, traktują jako swoistą bazę zapewniającą ekonomiczne wsparcie i personalne zaplecze. Oprócz organizacji skupionych wokół Al-Kaidy BfV wymienia jako związek terrorystyczny stanowiący zagrożenie dla Niemiec i niemieckich obywateli Islamski Ruch Uzbekistanu (Islamischen Bewegung Usbekistans – IBU). Ugrupowanie to nie tylko prowadzi agresywną kampanię internetową wzywającą do świętej wojny przeciwko państwu niemieckiemu, lecz także jest odpowiedzialne za co najmniej kilka ataków na niemieckich żołnierzy stacjonujących w Afganistanie³⁷. Organizacjami terrorystycznymi wykazującymi aktywność na terenie Niemiec są także, zdaniem BfV, Ansar al-Islam (AAI)³⁸, Islamisch Jihad-Union (IJU)³⁹, mająca około dwustu członków na terenie Niemiec Hezb-e Islami-ye Afghanistan – HIA (Islamische Partei Afghanistans)⁴⁰, organizacja o nazwie Al-Shabab⁴¹, libańska Partei Gottes (Hizb Allah)⁴² oraz palestyński Islamische Widerstandsbewegung (HAMAS)⁴³. Jako niebezpieczne dla demokratycznych wartości wyrażonych w niemieckiej konstytucji wymienione są także ugrupowania powiązane z ideologią salaficką⁴⁴, z którą na terenie państwa niemieckiego silnie utożsamia się co najmniej 3,5 tys. osób⁴⁵.

Kolejnym poważnym zagrożeniem, z którym walczy BfV, jest szpiegostwo. Przywoływana już w tekście sytuacja gospodarcza, a także znaczenie i pozycja polityczna Niemiec powodują, iż państwo to jest celem obcych wywiadów całego świata⁴⁶. W zakresie nielegalnego pozyskiwania informacji oraz kradzieży technologii najbardziej aktywnymi są służby chińskie i rosyjskie⁴⁷. Nielegalnie pozyskiwane informacje dotyczą sytuacji politycznej, w tym militarnej, oraz kwestii technologicznych i gospodarczych. Istotne znaczenie w obliczu wzrastającej konkurencji na rynku światowym mają również dane powiązane z biznesem, dotyczące konkretnych strategii marketingowych oraz

³³ *Verfassungsschutzbericht 2011*, Berlin 2011, Bundesamt für Verfassungsschutz, s. 199.

³⁴ Tamże, s. 204.

³⁵ Tamże, s. 205.

³⁶ Tamże, s. 206.

³⁷ *Verfassungsschutzbericht 2011*, Hamburg 2011, Landesamt für Verfassungsschutz, s. 35–36.

³⁸ *Verfassungsschutzbericht 2011...*, s. 208.

³⁹ Tamże, s. 212.

⁴⁰ Tamże, s. 213.

⁴¹ Tamże, s. 215.

⁴² W Polsce znana pod nazwą Hezbollach.

⁴³ Islamski Ruch Oporu został założony w 1987 r. przez szejka Ahmeda Ismaila Jassina. Zob. A. Tai, *Widerstand im Namen Allahs – Hamas als politischer Faktor im Friedensprozess*, w: *Der Friedensprozess Im Nahen Osten: Eine Revision, Band 1: Konfrontation Und Kooperation Im Vorderen Orient*, Hrsg. F. Ibrahim, A. Ashkenasi, Münster 1998, s. 143–162.

⁴⁴ J. Danecki, *Podstawowe wiadomości o islamie*, tom 1, Warszawa 1997, Dialog, s. 211.

⁴⁵ *Verfassungsschutzbericht 2011...*, s. 216.

⁴⁶ *Spionage gegen Deutschland – Aktuelle Entwicklungen*, Köln 2008, Bundesamt für Verfassungsschutz, s. 4.

⁴⁷ Tamże, s. 5–8.

planów inwestycyjnych⁴⁸. Część wiadomości znajdujących się w sferze zainteresowań obcych służb jest zdobywana dzięki stosowaniu nowoczesnych technologii. Fakt, że cenne informacje są przechowywane w systemach informatycznych powoduje ciągły wzrost ataków w cyberprzestrzeni ze strony zagranicznych wywiadów.

Służby niemieckie obserwują także nasilenie działalności wywiadowczej inspirowanej przez Koreę Północną oraz Iran. Przyczyną aktywności szpiegowskiej prowadzonej przez te kraje są dążenia do uzyskania broni masowego rażenia oraz technologii koniecznych do jej przenoszenia. Z realizacją tych celów wiążą się próby sprzecznego z prawem nabywania produktów podwójnego zastosowania⁴⁹.

Innym zagrożeniem, z którym walczy BfV, jest organizacja scjentologiczna⁵⁰. Ruch scjentologiczny w Niemczech rozwija się dzięki luźno powiązanim z sobą organizacjom od początku lat 70. XX wieku⁵¹. Ideologia scjentologiczna w wielu krajach (np. we Francji, w Wielkiej Brytanii czy w Kanadzie) jest uważana za wysoce kontrowersyjną. Podstawowe zarzuty dotyczą manipulacji emocjonalnej, która jest oparta na głębokiej i intensywnej kontroli psychicznej⁵². Intensywne oddziaływanie scjentologii na sferę mentalną członków tego ruchu w pełni uzasadnia uznanie go za sektę destruktywną. Oprócz tego Kościół scjentologiczny jest także podejrzewany o prowadzenie przestępczości gospodarczej, a także pospolitej, objawiającej się głównie atakami i groźbami na byłych członków. Przywołane zastrzeżenia i równoczesne finansowe oraz społeczne zaplecze ruchu scjentologicznego powodują, iż stanowi on realne zagrożenia dla idei wolności i godności, będących fundamentalnymi wartościami wyrażonymi w niemieckiej konstytucji⁵³. Fakt ten uzasadnia objęcie organizacji scjentologicznej wzmoczoną czujnością przez Federalny Urząd Ochrony Konstytucji.

Spostrzeżenia na temat funkcji Federalnego Urzędu Ochrony Konstytucji pozwalają wysnuć wniosek, że podstawowe kierunki działania tej instytucji wynikające z charakteru powierzonych jej zadań (przede wszystkim zapewnienia wewnętrznego bezpieczeństwa) są tożsame z funkcjami analogicznych instytucji innych państw demokratycznych, w tym z kierunkami zaangażowania jej polskiego odpowiednika, jakim jest ABW. Konkretnie zagrożenia natomiast, którymi w ramach realizacji swoich ustawowych funkcji zajmuje się BfV, są odmienne. Różnice w katalogu szczegółowych działań wynikają zarówno z doświadczeń historycznych, jak i obecnej sytuacji społecznej i ekonomicznej Republiki Federalnej Niemiec.

⁴⁸ Tamże, s. 9.

⁴⁹ Tamże, s. 4.

⁵⁰ Więcej informacji na temat ruchu scjentologicznego można znaleźć na stronie internetowej <http://www.psychomanipulacja.pl/art/scjentologia-podstawowe-informacje.htm>. [dostęp: 11 X 2012].

⁵¹ M.S. Fifka, N. Sykora, *Scientology in Deutschland und den USA*, Münster 2009, s. 89.

⁵² Charakterystyczną praktyką Kościoła scjentologicznego jest tak zwany *auditing*, będący formą psychoanalitycznego przesłuchania, które prowadzi do ujawnienia przez osobę audytowaną wielu szczegółów dotyczących życia osobistego, w tym tych najbardziej intymnych. Zob. M.J. Gordon, *The Church of Scientology*, Salt Lake City 2000, Signature Press, s. 28.

⁵³ Zob. art. 1. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland: *Die Würde des Menschen ist unantastbar. Sie zu achten und zu schützen ist Verpflichtung aller staatlichen Gewalt* (Godność człowieka jest nienaruszalna. Jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem wszystkich władz państwowych – tłum. aut.).

Abstrakt

Prezentowany artykuł omawia podstawowe kompetencje Federalnego Urzędu Ochrony Konstytucji (*Bundesamt für Verfassungsschutz – BfV*), będącego największą służbą specjalną Republiki Federalnej Niemiec. Autor przedstawia tu kluczowe zadania BfV oraz ich genezę wiążącą się z powstaniem Urzędu kilka lat po zakończeniu II wojny światowej. W artykule podkreślono, że konkretne działania BfV, będące realizacją normatywnie zakreślonych zadań, wynikają nie tylko z przepisów prawa, ale w praktyce są kształtowane również przez obiektywne czynniki zewnętrzne.

W artykule zostały omówione główne zagrożenia zwalczane przez BfV, do których należą ekstremizm lewicowy, prawicowy, narodowościowy i religijny. Szczególnie groźną postacią tego ostatniego jest islamizm i towarzyszący mu terroryzm. Kilka słów poświęcono również działalności na terenie RFN obcych wywiadów, przede wszystkim rosyjskiego i chińskiego. Charakterystycznym, krótko omówionym w artykule zagrożeniem zwalczanym przez BfV, jest także organizacja scientologiczna.

Abstract

The article presents the Federal Office for the Protection of the Constitution (*Bundesamt für Verfassungsschutz – BfV*) which is the biggest special service in the Federal Republic of Germany. The author has depicted the major tasks of the BfV and their origin, referring to the establishment of the *Bundesamt für Verfassungsschutz* a few years after the Second World War. The author points out that the specific BfV activities, such as execution of the normatively outlined tasks, result not only from the regulations, but they are in practice also shaped by objective external factors.

The article also shows the fundamental threats that BfV counteracts, i.e. the left, right, ethnic and religious extremism. A particularly dangerous form of the latter is Islamism and terrorism related to it. The author also describes briefly the activities of foreign intelligence in the Federal Republic of Germany, especially the Russian and Chinese ones. A characteristic threat that is shortly presented in the article, which BfV fights, is the scientology organization.